

ANETTA B. STRAWIŃSKA

UWAGI O KONDYCJI DWUDZIESTOPIERWSZOWIECZNEJ POLSZCZYZNY Z PERSPEKTYWY PROCESÓW GLOBALIZACYJNYCH*

Obecnie ulegamy wpływowi kultury nowej, do pewnego stopnia egzotycznej, czyli amerykańskiej. Ogarnia ona Stary Świat – Europę. Dla osób młodych, które nie zdążyły jeszcze utożsamić się z kulturą rodzimą, a w pełni uległy wzorom medialnym, jest często jedyną propozycją kulturową. Wyrównuje ona bariery społeczne, daje poczucie uczestnictwa w swoście pojętym świecie nowoczesnym¹.

Globalizację w perspektywie ponowoczesności, przywołując Fredrica Jamesona, należy postrzegać jako „pojęcie komunikacyjne, które zarówno skrywa, jak i transmituje znaczenia kulturowe i ekonomiczne”². Globalizacja jest terminem

wieloznacznym, opisującym proces, dzięki któremu współczesny świat można postrzegać w kategoriach swoistego układu naczyń połączonych, dzięki czemu [...] staje się w coraz większym stopniu jednym miejscem³.

Dr ANETTA BOGUSŁAWA STRAWIŃSKA – Katedra Historii Języka Polskiego Uniwersytetu w Białymstoku; adres do korespondencji: Plac Niezależnego Zrzeszenia Studentów 1, 15-420 Białystok; e-mail: anetta.strawinska@tlen.pl

* Niniejszy tekst stanowi nawiązanie do referatu wygłoszonego przeze mnie podczas konferencji pt. „Społeczne i polityczne aspekty sytuacji kulturowej i językowej świata w okresie globalizacji. Co zostało po dziele Ludwika Zamenhofa?” zorganizowanej 29 września 2017 r. w Białymstoku przez Instytut Socjologii UwB.

¹ Według Antoniny Grybosiovej „przejawy tej globalizującej tendencji to m.in. [...] kult pracy i pieniądza, kult ciała, młodości, tężyzny, zdrowia, spędzanie wolnego czasu (*party, grill*) w gronie współpracowników, którzy stają się ważniejsi niż rodzina”. A. GRYBOSIOWA, *Dynamika zmian językowych o podłożu kulturowym u progu XXI wieku (na materiale polskim)*, w: *Z polskich studiów slawistycznych. Językoznawstwo*, Seria 10: Prace na XIII Międzynarodowy Kongres Sławistów w Lublinie 2003, red. J. Siatkowski, Warszawa: Komitet Słowianoznawstwa PAN 2002, w wersji online: http://www.poradniajezykowa.us.edu.pl/artykuly/AG_dynamika.pdf [dostęp: 15 VII 2017].

³ J.W. BURSZA, *Różnorodność i tożsamość. Antropologia jako kulturowa refleksyjność*, Poznań: Wydawnictwo Poznańskie 2004, s. 97.

⁴ T.R. ALEKSANDROWICZ, *Bezpieczeństwo w Unii Europejskiej*, Warszawa: Difin 2011, s. 12.

Zdaniem Anthony'ego Giddensa globalizacja jest napędzana przez trzy kluczowe czynniki. Po pierwsze, przez uwarunkowania „o charakterze politycznym, takie jak chociażby upadek komunizmu sowieckiego w wyniku szeregu rewolucji w Europie Wschodniej”⁴, rozwój międzynarodowych i regionalnych mechanizmów rządowych (np. Unia Europejska, stanowiąca najbardziej pionierską formę rządów ponadpaństwowych, czy ONZ), działalność organizacji międzyrządowych i międzynarodowych organizacji pozarządowych, typu Greenpeace, WWF, The Global Environment, Amnesty International⁵. Po drugie, na proces globalizacji wpływają czynniki o wymiarze technologicznym. Współczesne techniki informacyjne otworzyły perspektywę niemal natychmiastowej realizacji kontaktów międzyludzkich na całej kuli ziemskiej. Dodatkowo, poszczególni członkowie globalnej wspólnoty odznaczają się wysokim poczuciem odpowiedzialności społecznej, która nie kończy się wraz z granicą zamieszkiwanych przez nich terytoriów. Według Magdaleny Szpunar

coraz silniejsze jest przekonanie, iż w sytuacjach kryzysowych społeczność międzynarodowa ma obowiązek podjąć kroki w celu ochrony życia i praw ludzi, którzy znaleźli się w niebezpieczeństwie⁶.

Istotne są także stymulatory o charakterze ponadnarodowym. Są to przede wszystkim korporacje międzynarodowe, odpowiadające za $\frac{2}{3}$ światowego handlu, czyli istniejące w ogólnosiwiatowej przestrzeni wytwarzające dobra i usługi takie firmy, jak np. Coca-Cola, McDonald's, Carrefour, General Motors, Domino's Pizza, Burger King, KFC, Apple Inc., Dell, IBM czy Citibank, których „nazwy są znane na całym świecie, a ich unifikacja zostaje zachowana”⁷.

Generalizując, globalizacja „jako świadectwo czy nawet Duch naszych czasów”⁸ przybiera różnorakie formy, z których każda zawiera zarówno czynniki narodowe, jak i międzynarodowe, ogólnosiwiatowe. Owa wielowymiarowość przywoływanej kategorii kulturowo-językowej, odnoszącej się do różnorodnych obszarów zachowań, komplikuje wyznaczenie ram definicyjnych przywoływanego terminu⁹. Kompromisowa definicja globalizacji, na podstawie badań Janusza

---

⁴ A. GIDDENS, *Socjologia*, przeł. A. Szulżycka, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2004, s. 78.

⁵ Tamże.

⁶ M. SZPUNAR, *Globalizacja – ziszczenie wizji McLuhana*, „Problemy globalizacji i regionalizacji” 2006, z. 8, s. 174.

⁷ A. GIDDENS, *Socjologia*, s. 78.

⁸ A. NOBIS, *Czy globalizacja istnieje?*, „Kultura – Historia – Globalizacja” 2014, nr 15, s. 184.

⁹ Globalizacja jest zjawiskiem społecznym niezwykle trudnym do definitywnego wyjaśnienia. Nie ma jednej bezdyskusyjnej definicji globalizacji. Krajowi i zachodnioeuropejscy badacze ana-

I. Symonidesa, uwzględnia cztery jej konstytutywne wymiary, to znaczy: ekonomiczny, obejmujący liberalizację handlu i finansów, prowadzący do globalnego rynku; informatyczno-komunikacyjny, dotyczący rozwoju informatyki, środków masowego przekazu i wiedzy; kulturalny, oznaczający zmianę zbiorowych zachowań pod wpływem kultury masowej; ideologiczny, w postaci realizacji programu prywatyzacji, deregulacji i desocjalizacji¹⁰. Globalizacja jako pewien – zdefiniowany poprzez zespół procesów współorganizujących wspólny świat – stan kultury oddziałuje praktycznie na wszystkie sfery życia współczesnych społeczeństw, to znaczy zarówno na gospodarkę, politykę, technologię czy demografię, jak też język. Według znawców zjawiska globalizacja w wymiarze społeczno-kulturowym jest rezultatem rozwoju masowej turystyki, wzmożonych migracji, komercjalizacji produktów kulturowych oraz rozprzestrzeniania się ideologii konsumeryzmu. W konsekwencji prowadzi chociażby do amerykanizacji/makdonaldyzacji społeczeństw¹¹. Gdybyśmy pokusili się o wyszukanie polskiego odpowiednika słowa *globalizacja*, to najodpowiedniejszym (badacze różnych dyscyplin naukowych są w tej materii zgodni) zdaje się być termin *uświatowienie*¹². Podstawowym efektem owego uświatowienia na gruncie języka polskiego jest jego postępująca anglicyzacja, a w ostatnich latach – amerykanizacja¹³. Świadczą o tym, zdaniem Krystyny Waszakowej, przede wszystkim procesy przejmowania – na przestrzeni XIX, XX i XXI wieku – angielskich słów i znaczeń¹⁴.

---

lizowanego procesu – reprezentujący różne dyscypliny naukowe: ekonomię, prawo, zarządzanie, bankowość, językoznawstwo, socjologię, filozofię – proponują autorskie objaśnienia przywołwanego terminu. Więcej zob. A.B. STRAWIŃSKA, *Globalizacja i jej wpływ na zachowania językowe współczesnych Polaków*, „Pogranicze. Studia społeczne” 2018 (w druku).

¹⁰ J. SYMONIDES, *Państwo w procesie globalizacji*, w: *Państwo w teorii i praktyce stosunków międzynarodowych*, red. M. Sułek, J. Symonides, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 2009, s. 157-158. Por. J. WALAS-TRĘBACZ, *Zarządzanie dynamiczne jako współczesna filozofia zarządzania przedsiębiorstwem w procesie globalizacji*, w: *Globalne i regionalne wyzwania restrukturyzacji przedsiębiorstw i gospodarek*, red. R. Borowiecki, M. Dziura, Kraków: Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego 2017, s. 343-365.

¹¹ Por. G. RIZER, *McDonalduzacja społeczeństwa*, tłum. L. Stawowy, Poznań: Wydawnictwo MUZA S.A. 1999; P. SZTOMKA, *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Kraków: Wydawnictwo ZNAK 2002.

¹² Taki synonim proponuje chociażby ekonomista Grzegorz Kołodko. Zob. G.W. KOŁODKO, *Polska z globalizacją w tle. Instytucjonalne i polityczne aspekty rozwoju gospodarczego*, Toruń: Dom Organizatora 2007, s. 29.

¹³ Por. B. NOWOWIEJSKI, *Z zagadnień kontaktów językowych*, Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku 2010.

¹⁴ Zob. K. WASZAKOWA, *Przejawy internacjonalizacji w słowotwórstwie współczesnej polszczyzny*, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 2005. Elżbieta Mańczak-Wohlfeld pierwsze zapożyczenia właściwe z języka angielskiego dokumentuje już w XVII i XVIII wieku.

Zasadniczym celem artykułu jest wykazanie najistotniejszych skutków¹⁵ anglo-amerykanizacji we współczesnym języku polskim. Transformacje polszczyzny (tj. główne ich kierunki) zaistniałe w wyniku procesu globalizacji zostaną w niniejszym tekście jedynie przywołane. W ostatnich kilkunastu latach powstała bogato zilustrowana materiałowo kanoniczna literatura przedmiotowa. Liczba opracowań, z uwagi na atrakcyjność i aktualność przedmiotu badań, sukcesywnie wzrasta.

Badacze współczesnego języka polskiego podkreślają, że najwięcej zmian językowych zachodzi w leksyce i frazeologii, ponieważ właśnie tam następują istotne przewartościowania; „zasadnicze kierunki i płaszczyzny rozwoju słownictwa pozostają bez zmian, zaznaczają się jednak pewne różnice ilościowe i zmiany w hierarchii tendencji rozwojowych”¹⁶. Z eksploracji Elżbiety Mańczak-Wohlfeld wynika, że do początku XIX wieku funkcjonowało w systemie polskiego języka ogólnego zaledwie 9 wyrazów przejętych bezpośrednio z języka angielskiego¹⁷. Zdaniem Bogdana Walczaka wpływy angielskie w polszczyźnie nasiliły się po 1918 r., tj. po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, ale ich oddziaływanie w znaczący sposób ograniczyła tzw. żelazna kurtyna. Mimo to, według przybliżonych rachunków badacza, na początku lat 60. XX wieku liczba anglicyzmów w języku polskim wynosiła 700 jednostek¹⁸. Niejako w opozycji do sytuacji politycznej kraju liczba anglicyzmów zapożyczonych do polszczyzny na przestrzeni czasu sukcesywnie rosła. W połowie lat 90. XX wieku liczbę pożyczek angielskich szacuje się na 1600 jednostek¹⁹. Obecnie anglicyzmy (i amerykanizmy) są wszechobecne. Odnoszą się do bardzo wielu dziedzin życia, począwszy od sfer najbardziej powszednich-bytowych do wyspecjalizowanych²⁰.

Zob. E. MAŃCZAK-WOHLFELD, *Angielsko-polskie kontakty językowe*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego 2006, s. 18.

¹⁵ Z uwzględnieniem oczywiście przyczyn ekspansji pożyczek anglo-amerykańskich we współczesnej polszczyźnie.

¹⁶ S. DUBISZ, *Rozwój słownictwa polszczyzny ogólnej w jej najnowszych dziejach*, w: *70 lat współczesnej polszczyzny. Zjawiska, procesy, tendencje. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Mazurowi*, (red.) A. Dunin-Dudkowska, A. Małycka, (seria: Język, Kultura, Społeczeństwo), Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej 2013, s. 124.

¹⁷ Rejestr przykładów badaczka publikuje w artykule pt. *Najstarsze zapożyczenia angielskie w polszczyźnie*, „Język Polski” 67 (1987), z. 1-2, s. 28-29.

¹⁸ B. WALCZAK, *Rozwój zasobu leksykalnego polszczyzny w XX wieku*, w: *Polszczyzna XX wieku. Ewolucja i perspektywy rozwoju*, red. S. Dubisz, S. Gajda, Warszawa: Wydawnictwo ELIPSA 2001, s. 148.

¹⁹ Tamże, s. 149.

²⁰ Według Uriela Weinreicha ogólnymi przyczynami pożyczek z języków obcych są: „istnienie homonimów w języku-biorecy, stworzenie zapożyczeń z potrzeby rozwiązania potencjalnej dwuznaczności; wciąż obecna potrzeba tworzenia synonimów w pewnych polach semantycznych;

Zdaniem Renaty Przybylskiej obserwowanej dziś ekspansji anglicyzmów – poza obiektywną koniecznością nazywania nowych desygnatów i pojęć – sprzyjają takie czynniki, jak: snobizm nadawców komunikatów, moda na „lepszą kulturę amerykańską, malejąca kompetencja autorów w zakresie języka ojczystego, mechaniczne i zbyt dosłowne tłumaczenia”²¹. Paweł Korcz i Marek Matulewski²² eksponują: wygodę i lenistwo użytkowników współczesnej polszczyzny spowodowane wszechobecnym brakiem czasu; częstotliwość stosowania anglicyzmów oraz prestiż języka angielskiego czy też nawet w skrajnych przypadkach „snobizm zawodowy”²³. Popularyzacji zapożyczeń z języka angielskiego, zdaniem eksploratorów, bezsprzecznie sprzyja obecność kapitału zagranicznego na polskim rynku gospodarczym²⁴, co w efekcie prowadzi przede wszystkim do „przenoszenia obcej nomenklatury i słownictwa fachowego do języka polskiego”²⁵.

Prognozowane przez językoznawców-normatywistów-kodyfikatorów skutki anglicyzacji/amerykanizacji współczesnej polszczyzny to: bezrefleksyjne uleganie postępującej ustawicznie modzie na „zachodnie” słowa jako stereotypowe ucieśnienie nowoczesności/postępu, postrzeganie świata oczami Amerykanina i przejmowanie amerykańskich znaków kulturowych, karnawalizacja kultury oraz Ponglish²⁶.

---

postrzeganie, że pewne pola semantyczne są niewystarczająco zróżnicowane w jednym z języków”. U. WEINREICH, *Language in contact. Findings and problems*, Paris: Walter de Gruyter 1968, s. 57, 58, 59.

²¹ R. PRZYBYLSKA, *O najnowszym języku polskim*, „Polonistyka” 2002, nr 9, s. 519.

²² P. KORCZ, M. MATULEWSKI, *Wpływ globalizacji na powstanie polsko-angielskiego pidżynu zawodowego*. „Język. Komunikacja. Informacja” 2006, nr 1, s. 83-84.

²³ Snobistyczne dążenie do imponowania znajomością modnego i dominującego w danym środowisku języka oraz podnoszenie prestiżu za pomocą anglicyzmów jest charakterystyczne głównie dla członków kadry menadżerskiej wyższych szczebli. Zob. E. MATERNIK, *Polsko-angielski pidgin w dziedzinie logistyki*, w: *Studia nad językiem, informacją i komunikacją*, red. W. Krzemińska, P. Nowak, Poznań: Wydawnictwo SORUS 2003, s. 160. Tego rodzaju motywację krytycznie ocenia Andrzej Markowski, który dowodzi, że „nie ma żadnych podstaw, żeby uważać jakiś obcy język, nawet tak modny i popularny jak dziś angielski (zwłaszcza w odmianie amerykańskiej), za lepszy, atrakcyjniejszy, bardziej zasługujący na szacunek i podziw niż język ojczysty”. *Wielki słownik poprawnej polszczyzny*, red. A. Markowski, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2004, s. 1695.

²⁴ „Ogólnosiwiatowym językiem biznesu jest angielski i to właśnie w tym języku wyrażona jest zdecydowana większość istniejących rozwiązań organizacyjnych czy też modeli ekonomicznych, dlatego odnotowujemy tak wiele angielskich zapożyczeń w ekonomii”. P. KORCZ, M. MATULEWSKI, *Wpływ globalizacji na powstanie polsko-angielskiego pidżynu zawodowego*, s. 84.

²⁵ Tamże. Obszerny rejestr nowych profesjolektalnych jednostek zebrała i omówiła Joanna Kuć – J. KUĆ, *Nowe profesjolektalne słownictwo polskie (na przykładzie języka zawodowego menedżerów i trenerów)*, w: *Vidy jazyka a jazykovedy. Venovanú životnému jubileu doc. PhDr. Miloslavy Sokolovej*, red. M. Ološtiak, M. Ivanová, D. Slančová, Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity 2011, s. 348-360.

²⁶ P. KORCZ, M. MATULEWSKI, *Wpływ globalizacji na powstanie polsko-angielskiego pidżynu zawodowego*, s. 84.

Kazimierz Ożóg definiuje modę językową jako „rozpowszechniony w danej grupie społecznej jakiś sposób mówienia, charakteryzujący się częstym użyciem pewnych form językowych, natrętnym ich powtarzaniem”²⁷. Rodzime źródła normatywne leksem *moda* najczęściej objaśniają jako: 1. ‘sposób ubierania się, czesania i makijażu popularny w jakimś okresie lub miejscu’; 2. ‘krótkotrwałą popularność czegoś nowego w jakiejś dziedzinie’²⁸. W świadomości społecznej współczesnego użytkownika polszczyzny funkcjonują oba znaczenia. „Modne mogą być kierunki w sztuce i sami autorzy [...], przedmioty [...], style lansowane przez gwiazdy show-biznesu”²⁹. Z eksploracji Bożeny Rejakowej wynika, że „jest niewiele miejsc, w których jej [mody – dop. A.S.] w ogóle nie ma”³⁰. Jak pisał w *Filozofii mody* Georg Simmel, „wykracza ona poza granice swojej pierwotnej domeny [...] i wywiera coraz większy wpływ na smak, przekonania teoretyczne, a nawet moralne postawy życia”³¹. Mówiąc zatem o

modnym życiu, modnych książkach, modnych kierunkach filozoficznych, modnych lekarstwach, potrawach [...], podświadomie rozumiemy, że – choć nie mają one nic wspólnego ze strojem – to należą do tego samego «imperium efemeryczności»³².

Moda językowa jest zjawiskiem niekorzystnym i niebezpiecznym, gdyż „w jej wyniku słowa często zmieniają swój zakres znaczeniowy, zajmują miejsca synonimicznych i precyzyjniejszych określeń”³³. Moda na słowa obce nie jest zjawiskiem nowym. „W zależności od okresu historycznego fascynowano się łaciną, włoszczyzną czy francuszczyzną”³⁴. Przejmowanie obcych wyrazów czy struktur

---

²⁷ K. OŻÓG, *Polszczyzna przelomu XX i XXI wieku: wybrane zagadnienia*, Rzeszów: OTWARTY ROZDZIAŁ 2001, s. 87.

²⁸ *Uniwersalny słownik języka polskiego*, red. S. Dubisz, t.2, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2003, s. 899.

²⁹ B. REJAKOWA, *Kulturowe aspekty języka mody*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej 2010, s. 5

³⁰ Tamże.

³¹ Cyt. za: tamże, s. 5.

³² Tamże.

³³ Jerzy Podracki przestrzega przed częstym powtarzaniem atrakcyjnego, wyróżniającego się początkowo wyrazu, które może prowadzić do mechanicznego stosowania go. „Staje się on dobry na każdą okazję. Wydaje się, że mówiący przestają rozumieć jego podstawową treść. Natrętne wyrazy wciskają się do każdej wypowiedzi i tak się upowszechniają, iż po pewnym czasie przestajemy zauważać, że są niewłaściwie użyte”. *Polszczyzna płata nam figle. Poradnik językowy dla każdego*, red. J. Podracki, Warszawa: Medium 1993, s. 208.

³⁴ Owa fascynacja obcością i językową cudzoziemsczczyzną była niejednokrotnie przedmiotem krytyki i negatywnej oceny. Na przykład Witold Doroszewski tak oto krytykował modę na francuszczyznę: „zbyteczna rzecz mówić o wartości i uroku kultury francuskiej, ale językowe małpiarstwo nie jest hołdem składanym tej kulturze, tylko wyrazem skłonności do kulturalnego fagasowania

językowych jest ściśle zdeterminowane przez warunki zewnętrzne. Wpływ języków na siebie jest wynikiem zachodzących między narodami kontaktów o charakterze znacznie szerszym niż językowe, polegających głównie na wymianie handlowej i kulturalnej. Z dwu narodów pozostających ze sobą w kontakcie ten zwykle oddziałuje pod względem językowym na drugi, który stoi wyżej w rozwoju ekonomicznym i kulturalnym; może stać się wzorem do naśladowania³⁵. Za zapożyczenie uznaję – za Małgorzatą Witaszek-Samborską – „wszystkie wyrazy przejęte z języków obcych do polszczyzny [...] bez względu na czas zapożyczenia, stopień przyswojenia oraz stopień poczucia ich obcości w świadomości społecznej”³⁶. Wśród modnych zapożyczeń związanych z procesem globalizacji, na podstawie tradycyjnego kryterium stopnia przyswojenia, wyróżniamy: 1. jednostki częściowo zaadoptowane (jak np.: *Bantu* ‘grupa plemion (licząca łącznie ok. 100 mln ludzi) zaliczonych do rasy czarnej zamieszkująca tereny przede wszystkim stepowe w środkowej i południowej Afryce, trudniąca się głównie rolnictwem i hodowlą; ich organizacje plemienne zostały rozbite w XIX w. przez europejskich kolonizatorów’, *bikini*, *guru*, *kakao*, *konfetti*, *martini*, *sake*, *sari*, *sati*, *tabu*³⁷), 2. całkowicie zaanektowane (tzn. jednostki przystosowane do systemu języka polskiego pod względem pisowni, wymowy i odmiany, takie jak: pol. *budżet* – z ang. *budget*; pol. *dżem* – z ang. *jam*; pol. *skecz* – z ang. *sketch*; pol. *feszyn* – z ang. *fashion*; pol. *trencz* ‘rodzaj płaszcza; prochowiec’ – z ang. *trench coat*; pol. *szorty* ‘krótkie spodnie’ – z ang. *shorts*; pol. *maskara* ‘tusz do rzęs’ – z ang. *mascara*), 3. leksemy o międzynarodowym zasięgu (typu: ang. *totalitarism*; pol. *totalitaryzm*; fr. *le totalitarisme*; wł. *il totalitarismo*; niem. *der Totalitarismus*; ros. *момалітапізм*; fin. *totalitarismi*; czes. *totalita*; ukr. *томалітапізм*; tur. *totalitarizm*³⁸ czy ang. *globalisation*; pol. *globalizacja*; niem. *Globalisierung*, fr. *mondialisation*; hiszp. *globalización*, szwedz. *globalisering*, ros.

i bezsensownego snobizmu”. Za: E. KOŁODZIEJEK, *Festiwal radosnych zakupów – moda językowa na tle współczesnych zmian kulturowych*, w: *W kręgu polszczyzny dawnej i współczesnej. Księga ofiarowana dr. hab. Kazimierzowi Długoszowi, profesorowi Uniwersytetu Szczecińskiego*, red. E. Kołodziejek, Szczecin 2006, s. 219-231 lub online: <http://www.ewakolodziejek.pl/pdf/moda.jezykowa.pdf> [dostęp: 15 VII 2017].

³⁵ Tezę tę potwierdza chociażby zjawisko galomanii, zdefiniowane i opisane przez Romana Sobola. R. SOBOL, *Ignacy Krasicki w walce o język narodowy*, „Zeszyty Wrocławskie” 6 (1952), nr 2, s. 102-105.

³⁶ M. WITASZEK-SAMBORSKA, *Wyrazy obcego pochodzenia we współczesnej polszczyźnie. Na podstawie słowników frekwencyjnych*, Poznań: Wydawnictwo NAKOM 1992, s. 20.

³⁷ Ilustracja przykładowa za: A. MĘKARSKA, *Modowe freaki i backpackerzy – czyli najnowsze anglicyzmy na polskich blogach*, <http://logic.amu.edu.pl/images/5/5c/M%C4%99karska.pdf> [dostęp: 15 VII 2017].

³⁸ https://pl.wikipedia.org/wiki/Zapo%C5%BCyczenia_j%C4%99zykowe [dostęp: 15 VII 2017].

глобализация, błrs. глабализацыя, ukr. глобалізація³⁹ albo ang. *interface* ‘profil użytkownika’; pol. *interfejs*; fr. *interface*; hiszp. *interfaz*; ros. *интерфейс*), 4. cytaty (tj. wyrazy i zwroty przytoczone w niezmienionej postaci graficznej i fonetycznej z języka angielskiego to: *bye-bye*, *okey*, *thanks*, *honney/sweetie* ‘kochanie’, *baby* ‘pieszczotliwie do osoby dorosłej’ czy *sorry*).

Kanoniczne kryterium przedmiotu pozwala spośród popularnych dziś anglo-amerykańskich⁴⁰ jednostek przejętych przez polszczyznę w wyniku globalizacji wyróżnić: 1. właściwe zapożyczenia leksykalne⁴¹, zwane też formalno-semantycznymi⁴², takie jak: *mecz* (ang. *match*) czy *komputer* (ang. *computer*), 2. pożyczki semantyczne, które – najogólniej rzecz ujmując – zachodzą wtedy, kiedy do istniejącej już w systemie leksykalnym konstrukcji zapożyczane jest nowe znaczenie⁴³, np.: leksem *dokładnie* ‘oczywiście!, pewnie, że tak!’ (na wzór ang. *exactly*), *projekt* ‘przedsięwzięcie czy zamierzenie’ (pod wpływem ang. *project*), frazeologizm *adresować problem* ‘z języka informatyków: zrobić coś w związku z problemem’ (ang. *address a problem*), *definiować* ‘nazywać, określać’ (ang. *to define*): *zdefiniować swoje uczucia*, *obraz* ‘film’ (ang. *picture*): *obraz amerykańskiego reżysera*, *produkcja* ‘film’ (ang. *production*): *produkcja nominowana do „Oskara”*, 3. zapożyczenia strukturalne (polegające na zastąpieniu obcego morfemu lub całej obcej struktury cząstkami rodzimymi „wskutek czego otrzymujemy jak gdyby przekład dosłowny konstrukcji obcej”⁴⁴), które w polskiej tradycyjnej klasyfikacji dzielimy na: a) repliki słowotwórcze, tj. odwzorowania

³⁹ <https://pl.wiktionary.org/wiki/globalizacja> [dostęp: 14 XII 2017].

⁴⁰ A. MEKARSKA, *Modowe freaki i backpackerzy*.

⁴¹ *Encyklopedia wiedzy o języku polskim*, red. S. Urbańczyk, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1978, s. 394.

⁴² K. OŻÓG, *Zmiany we współczesnym języku polskim i ich kulturowe uwarunkowania*, w: *Język a Kultura*, t. 20: *Tom jubileuszowy*, red. A. Dąbrowska, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego 2008, s. 70-71; B. NOWOWIEJSKI, *Zapożyczenia leksykalne z języka niemieckiego w polszczyźnie XIX wieku: na materiale czasopism*, (seria: Rozprawy Uniwersytetu Warszawskiego, 445), Białystok: Dział Wydawnictw Filii UW w Białymstoku 1996, s. 20-22; M. WITASZEK-SAMBORSKA, *Wyrazy obcego pochodzenia we współczesnej polszczyźnie*, s. 14-15; A.B. CIBOROWSKA, *Zapożyczenia z języka rosyjskiego w „Poradniku” Aleksandra Walickiego*, w: *Polszczyzna północno-wschodnia 2*, red. B. Nowowiejski, Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku 1999, s. 112-131.

⁴³ Biorąc pod uwagę mechanizm powstawania zapożyczeń, nie ma różnicy między zapożyczeniem semantycznym i kalką strukturalną – polegają one na tłumaczeniu obcego wzoru semantycznego na rodzimy materiał leksykalny. Z perspektywy języka-biorcy różnica jest jednak zasadnicza, tzn. efektem pożyczki semantycznej jest jedynie polisemia leksemów. Rezultatem zaś kalki strukturalnej jest powstanie nowej jednostki wyrazowej. Zob. B. LIGARA, *Galicyzmy leksykalne w listach Zygmunta Krasińskiego na tle wpływów francuskich w polszczyźnie XIX wieku (Studium bilingwizmu polsko-francuskiego)*, Kraków: Nakładem Uniwersytetu Jagiellońskiego 1987.

⁴⁴ M. WITASZEK-SAMBORSKA, *Wyrazy obcego pochodzenia we współczesnej polszczyźnie*, s. 14.

pojedynczych słów, typu *nastolatek* (ang. *teenager* > *teen* ‘naście’ + *age* ‘lata’), b) kalki frazeologiczne, czyli odwzorowania stałych związków wyrazowych, np. *gra w polu* (ang. *play in the field*), *podać w uliczkę* (ang. *pass into the gap*), *strzelać na bramkę* (ang. *shoot for goal*), *stylizacja monochromatyczna/wizerunek oparty w całości na jednym kolorze* (ang. *total look*)⁴⁵, *nie ma sprawy* (ang. *no matter*), *wydawać się być jakimś* (ang. *seem to be*), *lekarz rodzinny* (ang. *family doctor*), *być na topie* (ang. *to be on top*), *mapa drogowa* (ang. *road map*), *mostek solny* (ang. *salt bridge*), *miejsce zbrodni* (ang. *crime scene*), c) kalki semantyczne tworzone poprzez nadawanie wyrazowi polskiemu nowego znaczenia (stosownego do jego angielskiego odpowiednika), np. *narkotyki miękkie i twarde zamiast słabe i mocne*, na wzór ang. *soft and hard*⁴⁶, 4. pożyczki sztuczne, inaczej hybrydy⁴⁷,

⁴⁵ Zob. A. BIELSKA, *Casualowy total look, czyli anglicyzmy w polskich blogach modowych / Casualowy total look as Anglicisms in Polish fashion blogs*, „Język w Komunikacji” / „Language and Communication” 2014, nr 4(1), s. 19-20.

⁴⁶ Uriel Weinreich proponuje następującą gradację zapożyczeń z języka angielskiego: 1. *loan translations proper*, „gdzie model jest skopiowany; słowo, element po elemencie”; 2. *loan renditions* – „model składniowy jedynie dostarcza ogólnych wskazówek dla reprodukcji”; 3. *loan creations* „odnosi się do neologizmów odpowiadających desygnatom dostępnym w języku-biorcy, a których tworzenie jest pobudzone przez wynalazki kulturowe”. U. WEINREICH, *Languages in contact*, s. 57-59.

⁴⁷ Z pojęciem hybrydy Danuta Buttler utożsamia wyrazy zbudowane z elementów etymologicznie obcych, w których głównymi czynnikami różnicującymi je od pozostałych typów pożyczek są neologiczność formacji słowotwórczej oraz poczucie obcości lub swojskości formantu. Zob. D. BUTTLER, *Formacje hybrydalne w różnych okresach rozwoju i warstwach słownikowych polszczyzny*, w: *Formacje hybrydalne w językach słowiańskich*, red. S. Warchoła, (seria: Rozprawy Sławistyczne), Lublin: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej 1986, s. 29. W ujęciu Jana Kortasa hybrydami są te formacje, w których sufiks pochodzi z języka obcego, a nie z języka, w którym utworzono daną formację, bez względu na to, czy podstawą słowotwórczą jest rdzeń obcy czy rodzimy. J. KORTAS, *Hybrydy leksykalne we współczesnej polszczyźnie: próba kategoryzacji*, „Prace Językoznawcze” 2003, z. 5, s. 109. „Dawniej – do II wojny światowej – traktowano hybrydy językowe jako błąd stylu albo chwyt humorystyczny (np. «babizm» H. Sienkiewicza), ale po wojnie stały się one chlebem powszednim publicystyki («zamordyzm», «wszystkoizm»), a nawet poezji («ględologia» Gałczyńskiego). Obecnie bardzo często łączy się obce przedrostki (*anty-*, *ekstra-*, *mikro-*, *mini-*, *neo-*, *post-*, *re-*, *super-*, *ultra-*, *tele-*, *wideo-*) z polskimi wyrazami. Samych neologizmów z cząstką «super-» Nowy słownik ortograficzny odnotowuje ponad 60 (*superaktywność*, *superciężki*, *superczuły*, *superelita*, *superkuter*, *superman*, *supersam*, *superziornikowiec*)”, http://www.edupedia.pl/words/index/show/528140_sownik_wiedzy_o_literaturzehybrydy_jzykowe.html [dostęp 15 VII 2017]. Zob. A. MEKARSKA, *Modowe freaki i backpackerzy*. W prezentowanym przeze mnie ujęciu badawczym, zbieżnym z badaniami Anny Kłaczyńskiej (A. KŁACZYŃSKA, *Poza strukturalizm. Hybrydy leksykalne w świetle gramatyki kognitywnej*, „Investigationes Linguisticae” 2017, v. 34, s. 131), za hybrydy uznają wszystkie formacje złożone z cząstek o obcej względem siebie etymologii, zarówno te zaanektowane do polszczyzny jako zapożyczenia właściwe, jak i te utworzone na gruncie języka polskiego za pomocą polskich lub obcych formantów (zapożyczenia sztuczne). W koncepcji B. Walczaka hybrydami są jedynie composita o członach obcego pochodzenia. B. WALCZAK, *Zapożyczenia leksykalne: teoria i metodologia badań*, w: *Polszczyzna północno-wschodnia 2*, red. B. Nowowiejski, Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku 1999, s. 70.

tj. „słowa o częściowo spolszczonym składzie morfemowym”⁴⁸, np.: *ciucholand* – pol. *ciuch* + ang. *land* ‘kraj, ziemia’, *update’owanie* ‘aktualizować się albo uwiarygodnić się’ (ang. *update* ‘aktualizacja programu komputerowego’ > czasownik *update’ować*)⁴⁹, *casualowy* ‘(w odniesieniu do indywidualnego stylu) swobodny, naturalny, nieformalny’⁵⁰, 5. szeroko rozumiane derywaty od zapożyczeń, typu: pol. *roamingowy* (ang. *roaming*), pol. *esemesik*, *esemesek*, *esemesnik*, *esemesiara* (ang. *SMS*)⁵¹, w tym composita⁵² powstałe w wyniku słowotwórczej adaptacji zapożyczeń seryjnych i tworzenia na ich wzór kolejnych struktur (np. formacje z członem *cyber-*, *e-*, *euro-*, *seks-*, *narko-*)⁵³.

Po 1989 r. statystyczny Polak zaczyna dostrzegać niektóre elementy otaczającego go świata oczyma Amerykanina. Tezę tę potwierdza słownictwo związane z realiami życia codziennego rodaków, typu: *cheeseburger*, *grill*, *hot-dog*, *chicken*, *chipsy*, *drink*, *sorry*, *thanks*, *walkman*, *gadżet*; modą, zdrowiem, urodą, np.: *tips*, *make-up*, *fitness club*, *lifting*; z mediami, np.: *hit*, *talk-show*, *reality show*, *casting*, *thriller*, *teledysk*, *sitcom*, *videoclip*, *news room*, *super star*, *zapper*; z komputerami, Internetem, np.: *serwer*, *skaner*, *rzeczywistość wirtualna*, *e-mail*, czy dotyczące nowych realiów życia gospodarczego, ekonomicznego, konsumpcji, np.: *supermarket*, *hipermarket*, *dealer*, *leasing*, *monitoring*, *manager*, *dyskont*, *grant*, *consulting*, *sponsor*, *airbag*⁵⁴. Jak dowodzą eksploracje Kazimierza Ożoga, we współczesnej polszczyźnie dużą frekwencyjnością odznaczają się zapożyczenia ukryte, typu: *dokładnie*, *inteligentny*, *dramatyczny*, *agresywny*, *kultowy*, *magiczny*.

Coraz częściej pojawiają się zapożyczenia prepozycyjnego szyku, np.: *Rywingate*, *seks afera*, *sport telegram*, *radio reklama*, *rock opera*, *play lista*, *infolinia*, *agrobiznes*, *biznes plan*. Ogromne pole leksykalne wypełniają angielskie nazwy lokali, firm, róż-

⁴⁸ *Słownik wyrazów obcych*, red. J. Tokarski, Warszawa: PWN 1980, s. 805.

⁴⁹ J. MIODEK, *Awatar i update’owanie, czyli rzeczywistość elektroniczna w codziennym komunikacyjnym obcowaniu*, „Język Polski” 2013, z. 5, s. 354.

⁵⁰ A. BIELSKA, *Casualowy total look*, s. 20.

⁵¹ Więcej zob. K. WASZAKOWA, *Polszczyzna przelomu XX i XXI wieku: dynamika procesów sprzyjających internacjonalizacji*, „Исследования по славянским языкам” 16(1) 2011, s. 125-142, <http://www.polon.uw.edu.pl/documents/9763960/10288234/waszak1.pdf> [dostęp: 15 VII 2017].

⁵² B. NOWOWIEJSKI, *Zapożyczenia leksykalne z języka niemieckiego w polszczyźnie XIX wieku*, s. 21-22. Bogdan Walczak proponuje, by derywaty i composita od obcych podstaw oraz hybrydy określać „łącznie mianem derywatów sensu largo od obcych (zapożyczonych) podstaw”. B. WALCZAK, *Zapożyczenia leksykalne*, s. 70-71. Badacz postuluje, by struktury te – jako realizacje funkcjonujących w polszczyźnie produktywnych modeli słowotwórczych, czyli w świetle kryterium diachronicznego (genetycznego, w którym rozstrzygający jest akt powstania leksemu) – uznać za rodzime jednostki leksykalne. Tamże.

⁵³ Szczegółowy opis tej tendencji zob. w E. MAŃCZAK-WOHLFELD, *Najstarsze zapożyczenia angielskie w polszczyźnie*, s. 28-29.

⁵⁴ Przykłady cyt. za: K. OŻÓG, *Zmiany we współczesnym języku polskim*, s. 70.

nych przedsiębiorstw. To już potężny zalew, moda, a takie nazwy mają działać perswazyjnie, por.: *Dywanoland, Intercom, Fotoland, Mini Market, Extra Shop*⁵⁵.

Istotne dla polskich przemian językowych są również amerykańskie sposoby „luźnej komunikacji”, bezpośredni, nieoficjalny sposób zwracania się do rozmówcy przez *ty*, wyrażanie różnych stanów emocjonalnych przez *wow!*, upowszechnienie formuł grzecznościowych, typu: *please, sorry, thanks, ok*, także nowych w polskiej kulturze zwrotów podtrzymujących kontakt, np. *hello* ‘jestem tu’.

Na wzór amerykański współczesny Polak spędza wolny czas oraz organizuje święta i inne formy rozrywki. Pojawiają się nowe określenia, np.: *walentynki, christmas party, halloween*⁵⁶.

Polszczyznę pierwszej dekady XXI wieku wyraźnie cechuje także westernizacja, silnie związana z postmodernizmem, zwłaszcza z filozofią wnosząca przekonanie o płynnej względności wszystkich idei, przekutą w dewizę: «teraz już wszystko wolno». Tendencja ta objawia się w postaci ludyczności, karnawalizacji, dążności do zabawy. Rodzima kultura współczesna szczególnie wśród proponowanych wartości eksponuje rozrywkę. Również język polski „został wprzęgnięty w ten wieczny karnawał”⁵⁷. Zabawy słowne polegają na przykład na tworzeniu rozmaitych nowych derywatów ekspresywnych. Są to ukute zwłaszcza od anglicyzmów – eksponowane głównie w dzisiejszym języku mediów – formacje o zasięgu środowiskowym, stanowiące przeciwagę struktur słowotwórczych należących do słownictwa erudycyjnego, takie jak np. *debeściak* (ang. *the best*), *dredziarz* (ang. *dreadlocks*), *hardrockowiec* (ang. *hard rock*), *skinol* (ang. *skinhead*). Fala językowego snobizmu obejmuje dzisiaj nie tylko wyrazy pospolite, lecz dotyka także nazw własnych instytucji, firm, sklepów i restauracji. Świadczą o tym następujące nomina propria (w wyborze)⁵⁸: *Advertising & You, Fan Auto & Music, Moto Top, New Camping Elita Sport, Optic Center* (dawniej po prostu *Optyk*), *Stanley & Co, Translift, Uni Color*. Niejednokrotnie są to struktury humorystyczne, typu: *Autobody* ‘warsztat samochodowy’ czy *Indorshop* ‘sklep mięsny’⁵⁹; czasem naruszające rodzimy kanon nazewniczy, tak jak np. nazwa krakowskiej sali widowiskowej – *Kraków Arena*, „utworzona

⁵⁵ Tamże.

⁵⁶ Tamże, s. 70-71.

⁵⁷ K. OŻÓG, *Poliszczyna pierwszej dekady XXI w. – próba uchwycenia najważniejszych zjawisk*, w: *Poliszczyna mówiona ogólna i regionalna. Materiały ogólnopolskiej konferencji naukowej Kraków, 25–26 września 2008 r.*, red. M. Rak, B. Duraj, (seria: Biblioteka „LingVariów”, t. 5), Kraków: Księgarnia Akademicka 2009, s. 26.

⁵⁸ <http://www.ewakolodziejek.pl/pdf/moda.jezykowa.pdf> [dostęp: 15.07.2017].

⁵⁹ Znamiona obcości wprowadzają obce znaki graficzne, typu: *Complet, Cobra, Tropic, Botanica, Bravo, Nova, Alexander, Fenix, Ajax*. Tamże.

według wzoru angielsko-niemieckiego typu *Kartoffelsuppe* ‘zupa ziemniaczana’, a nie polskiego”⁶⁰.

Ponglish to inaczej język Polonii/język polonijny⁶¹, „dialekt polonijny”⁶², „mówiona odmiana języka używana przez Polaków mieszkających w Wielkiej Brytanii i w Irlandii”⁶³. Zgodnie z internetowym słownikiem ponglish.org z 2010 r. ponglish „jest to slang, którym posługują się Polacy mieszkający i pracujący na Wyspach Brytyjskich oraz w innych krajach anglojęzycznych”⁶⁴. Genezę tej odmiany środowiskowej, postrzeganej jako spontaniczna reakcja na nowe warunki komunikacyjne, wiąże się bezpośrednio z obecnym eksodusem zarobkowym⁶⁵. Korzeni jednak przywoływanego zjawiska szukać należy w „różnych czasach w wyniku różnego rodzaju wychodźstwa (głównie emigracji zarobkowej i politycznej)”⁶⁶, przede wszystkim do Stanów Zjednoczonych⁶⁷. W USA powstał „tak zwany «język czikagowski», który posiadał cechy współczesnego slangu polsko-angielskiego”⁶⁸.

Ze względu na kraj pochodzenia ponglish można podzielić na amerykański, brytyjski i polski⁶⁹. Ze względu zaś na zakres występowania mamy jego równe odłony, tj. ponglish: budowlany, internetowy, technologiczny, biznesowy i potoczny⁷⁰.

---

⁶⁰ W tym przypadku zgodną z wymogami języka polskiego (nakazującymi wyraz określający stawiąc na drugim miejscu, tak jak w appellativum *geometria wykreślna* czy *kolejka wąskotorowa*) jest konstrukcja *Arena Kraków* czy *Arena Krakowska* (analogicznie chociażby do chrematonimu *Galeria Kazimierz*). Więcej na: <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,404430,prof-pisarek-o-chwastach-i-kwiatkach-jezyka-w-polskich-mediach.html> [dostęp: 15 VII 2017].

⁶¹ Termin za: B. WALCZAK, *Język polski na Zachodzie*, w: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej 2001, s. 569.

⁶² E. SĘKOWSKA, *Język zbiorowości polonijnych w krajach anglojęzycznych: zagadnienia leksykalno-słotwórcze*, (seria: Rozprawy Uniwersytetu Warszawskiego, 426), Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 1994, s. 7-8.

⁶³ M. BŁASIAK, *Ponglish, czyli nowe zjawisko językowo-kulturowe w Wielkiej Brytanii*, „Język Polski” 88 (2008), z. 2, s. 156-162.

⁶⁴ www.ponglish.org/2010-09-16-d.html [dostęp: 29 XII 2017].

⁶⁵ «Londyn – współczesna wieża Babel Ponglish, czyli brejkam wszystkie rule cz.2», <https://www.abctlumaczenia.eu/ponglish-czyli-brejkam-wszystkie-rule-cz-2/> [dostęp: 29.11.2017].

⁶⁶ Bogdana Walczak (*Język polski na Zachodzie*, s. 563-565) przywołuje emigrację zarobkową i polityczną z lat pierwszej wojny światowej, z okresu międzywojennego, drugiej wojny światowej, po marcu 1968 roku, z lat 80. XX wieku.

⁶⁷ Poza Stanami Zjednoczonymi i Wielką Brytanią B. Walczak wymienia także Kanadę, Amerykę Łacińską (głównie Brazylię i Argentynę), Francję, Republikę Federalną Niemiec, Belgię i Australię.

⁶⁸ www.polishexpress.co.uk/brejkanie-czyli-ponglish-jak-polacy-mowia-po-angielsku [dostęp: 29 XI 2017].

⁶⁹ ponglish.blox.pl [dostęp: 29 XII 2017].

⁷⁰ Więcej online na: www.polishexpress.co.uk/brejkanie-czyli-ponglish-jak-polacy-mowia-po-angielsku [dostęp: 29 XI 2017] oraz joemonster.org/art/11911 [dostęp: 29 XI 2017].

Rudymtarne mechanizmy językowe sytuujące współczesny ponglish to: 1. tworzenie tzw. neologizmów indukowanych, będących świadectwem utraty kontaktu z polską normą językową⁷¹, typu: *cipny* ‘tani’, *drajło* (ang. *drywall*) ‘ścianka z gipsu używana na budowie’, *hirać* ‘słuchać’, *hajłej* ‘autostrada’, *krystmus* ‘święto’, *pęciować* (ang. *patch*) ‘łatanie dziur w ścianach specjalnym materiałem’, *pikczery* ‘zdjęcia’, *trawelka* ‘bilet miesięczny’, *zdrankowany* ‘pijany’; 2. kalkowanie angielskich zwrotów, np.: *baksa z fiuzami* ‘skrzynka z bezpiecznikami’, *bejbi szaler* ‘impreza przed narodzeniem dziecka, podczas której zaproszone osoby dają prezenty rodzicom dziecka’, *brejkam rule* ‘łamie zasady’, *klinować flory* ‘zmywać/czyścić podłogę’, *laksować flory* ‘woskować podłogę’, *tejknę bafa* ‘wezmę kąpiel’; 3. używanie idiomów w dosłownym tłumaczeniu, np.: *jedzie mi tu czolg?* – *Do I have a tank riding here* (ang. *Are you pulling my leg?*); *już po ptakach* – *It’s after the birds* (ang. *goose is cooked*); *Ręce opadają* – *Hands are dropping* (ang. *words fail me*); *bez dwóch zdań* – *Without two sentences* (ang. *hands down; no two ways about it*); *czuć do kogoś miętę* – *To feel mint for someone* (ang. *to fancy someone; to take a fancy*); *rzucić grochem o ścianę* – *Throw peas onto a wall* (ang. *to bang your head against a brick wall*)⁷².

Przywołując badania Renaty Grzegorzczkovej, można powiedzieć, że ponglish jest kodem multifunkcyjnym, wewnątrznie zróżnicowanym, w którym w zależności od kwalifikatorów dominują określone funkcje językowe. Prymarne, współistniejące i przenikające się między sobą role to: usprawnienie komunikacji między członkami wspólnoty (funkcja komunikatywna), ukazanie stosunku mówiących do otaczającego ich świata, wartościowanie świata, utrwalenie subiektywnego obrazu rzeczywistości (funkcja ekspresywna) oraz budowanie relacji z innymi członkami wspólnoty, podtrzymywanie więzi i integracja (funkcja fatyczna)⁷³.

Globalizacja jest „pewnym faktem cywilizacyjnym, na który nie mamy większego wpływu”⁷⁴. Jak dowodzi Jan Paweł II:

⁷¹ Obszerny materiał tego typu struktur zebrała Agnieszka Pędrak – A. PĘDRAK, *Język polskich zbiorowości emigracyjnych w Wielkiej Brytanii i Irlandii – procesy adaptacji i derywacji*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Linguistica” 2017, z. 51/1, s. 77-91.

⁷² <Londyn – współczesna wieża Babel Ponglish, czyli brejkam wszystkie rule cz.2>, <https://www.abctlumaczenia.eu/ponglish-czyli-brejkam-wszystkie-rule-cz-2/> [dostęp: 29 XI 2017].

⁷³ Według Renaty Grzegorzczkovej w opisie analizowanego zjawiska należy także uwzględnić kreatywny charakter języka, którego istotą jest m.in. „swoista interpretacja świata za pomocą systemu językowego”. R. GRZEGORCZYKOWA, *Jak rozumieć kreatywny charakter języka*, w: *Kreowanie świata w tekstach*, red. A.M. Lewicki, R. Tokarski, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej 1995, s. 15.

⁷⁴ C. BANACH, *Człowiek wobec wyzwań globalizacji i transformacji ustrojowej w Polsce*, w: *Pedagogika wobec zagrożeń, kryzysów i nadziei*, red. T. Borowska, Kraków: Wydawnictwo IMPULS 2002, s. 14.

globalizacja ekonomii i finansów jest już rzeczywistością, coraz wyraźniejsze są też skutki szybkiego rozwoju technik informatycznych. Stoimy u progu nowej ery, która niesie z sobą wielkie nadzieje, ale także pytania i obawy⁷⁵.

Świat stał się – by przywołać Mariana Golkę – „bardziej tajemniczy, niż był wcześniej [...]”; jest kulą, której środek jest wszędzie, granice zaś nigdzie⁷⁶. Globalizacja powoduje, że nieustannie wzrasta ruchliwość ludzi, którzy w pewien sposób uwalniają się ze względnie homogenicznych społeczności, gdzie wzory kulturowe przechodziły z pokolenia na pokolenie. To z kolei powoduje, że tradycyjne drogowskazy, sygnalizujące, dokąd zmierzamy, straciły na znaczeniu. Współczesny świat społeczny daje ludziom niespotykane szeroki wybór takich możliwości, jak: kim być, jak tworzyć siebie i budować własną tożsamość. Niestety nie daje społeczeństwom wskazówek, na co powinny się w tych wyborach zdecydować. Ta egzystencjalna niepewność generuje pytania o konsekwencje dokonujących się przemian, udział jednostek w wymiernych korzyściach z globalnego rynku, o gwarancje stabilizacji/pokoju na świecie, o równoprawne relacje między państwami⁷⁷.

„Świat nowoczesny zmusza nas do odnajdywania siebie. Jako świadome jednostki ludzkie wciąż tworzymy i odtwarzamy własną tożsamość⁷⁸. Z badań Jerzego Szackiego jednoznacznie wynika, że „ten, kto jest izolowany, żyje w zamknięciu, żadnej tożsamości mieć nie może. Dopiero wyjście w świat pozwala uświadomić sobie w pełni, kim się jest⁷⁹”.

Globalizacja sprawia, że człowiek staje się typem wędrowca, który ustawicznie się przemieszcza, jednakowo wygląda, identycznie odżywia, „korzysta z podobnych udogodnień i urządzeń cywilizacyjno-technicznych [...]”. Jego świadomość ma wymiar kosmopolityczny⁸⁰. Pomimo że w globalizacji tożsamość narodowa ustępuje wobec identyfikacji ze społeczeństwem globalnym, to przeciwwagą dla takich zachowań jest powrót do korzeni kultur lokalnych⁸¹. Na prze-

⁷⁵ JAN PAWEŁ II, *Sprawiedliwość każdego człowieka źródłem pokoju wszystkich*, Orędzie na XXXI Światowy Dzień Pokoju, „L'Osservatore Romano” 1998 (wyd. polskie), nr 1, s. 5.

⁷⁶ M. GOLKA, *Cywilizacja. Europa. Globalizacja*, Poznań: Wydawnictwo Fundacji Humaniora 1999, s. 165. Por. myśl Paskala i Borgesa.

⁷⁷ JAN PAWEŁ II, *Sprawiedliwość każdego człowieka źródłem pokoju wszystkich*.

⁷⁸ A. GIDDENS, *Socjologia*, s. 53.

⁷⁹ Opisuje to pewne mądre angielskie przysłowie: Nie zna Anglii, kto zna tylko Anglię, za: M. KRANZ-SZUREK, *Kultura lokalna a globalizacja kulturowa – próba oceny zjawiska*, „Roczniki Nauk Społecznych” 4(40) (2012), nr 2, s. 23.

⁸⁰ J. SKOCZYŃSKI, *Kultura*, w: *Słownik społeczny*, red. B. Szlachta, Kraków: Wydawnictwo WAM 2004, s. 618.

⁸¹ D. WALCZAK-DURAJ, *Podstawy współczesnej socjologii*, Pabianice: Omega-Praxis 2006, s. 265. Ulf Hannerz prognozuje następujące scenariusze rozwoju kulturowej uniformizacji: wariant

strzeni wieków język polski oparł się różnorodnym, trwającym dłużej lub krócej, falom wzmożonych zapożyczeń. Fascynacja współczesnych Polaków angielskim językiem i kulturą, w moim odczuciu, minie, jak każda modna tendencja, bo przywołując Hansa-Georga Gadamera – „mimo Internetu i użytkowej angielszczyzny ludzie zawsze będą myśleć w języku ojczystym”⁸².

BIBLIOGRAFIA

- ALEKSANDROWICZ T.R.: Bezpieczeństwo w Unii Europejskiej, Warszawa: Difin 2011.
- BŁASIAK M.: Ponglish, czyli nowe zjawisko językowo-kulturowe w Wielkiej Brytanii, „Język Polski” 88 (2008), z. 2, s. 156-162.
- BANACH C.: Człowiek wobec wyzwań globalizacji i transformacji ustrojowej w Polsce, w: Pedagogika wobec zagrożeń, kryzysów i nadziei, red. T. Borowska, Kraków: Wydawnictwo IMPULS 2002, s. 13-31.
- BIELSKA A.: Casualowy total look, czyli anglicyzmy w polskich blogach modowych/Casualowy total look as Anglicisms in Polish fashion blogs, „Język w Komunikacji” / „Language and Communication” 2014, nr 4(1), s. 13-23.
- BURSZTA W.J.: Różnorodność i tożsamość. Antropologia jako kulturowa refleksyjność, Poznań: Wydawnictwo Poznańskie 2004.
- BUTTLE D.: Formacje hybrydalne w różnych okresach rozwoju i warstwach słownikowych polszczyzny, w: Formacje hybrydalne w językach słowiańskich, red. S. Warchoń, (seria: Rozprawy Slawistyczne), Lublin: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej 1986, s. 23-31.
- CIBOROWSKA A.B.: Zapożyczenia z języka rosyjskiego w „Poradniku” Aleksandra Walickiego, w: Polszczyzna północno-wschodnia 2, red. B. Nowowiejski, Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku 2009, s. 109-133.
- DUBISZ S.: Rozwój słownictwa polszczyzny ogólnej w jej najnowszych dziejach, w: 70 lat współczesnej polszczyzny. Zjawiska, procesy, tendencje. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Mazurowi, red. A. Dunin-Dudkowska, A. Małycka, (seria: Język, Kultura, Społeczeństwo), Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej 2013, s. 109-130.
- Encyklopedia wiedzy o języku polskim, red. S. Urbańczyk, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1978.
- GIDDENS A.: Socjologia, tłum. A. Szulżycka, P. Tomanek, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2004.

---

globalnej homogenizacji (zanikają kultury lokalne, replikując wzory zachodniej kultury dominującej); wariant nasycenia kulturowego (przez kilka pokoleń stopniowo eliminowane są lokalne wzorce kulturowe); wariant deformacji kulturowej w procesie dyfuzji (kultura zachodnia jest przyjmowana po uprzednim przefiltrowaniu, w wyniku czego przyswajane są wartości niższego poziomu oraz dostosowanie zachodnich wzorców do lokalnych tradycji); wariant amalgamacji kulturowej (kultura zachodnia jest wzbogacana o elementy kultury peryferii, a te przyjmują kulturę centrum selektywnie, dzięki dokonywaniu jej interpretacji przez lokalnych twórców kultury). Za: P. SZTOMPKA, *Socjologia zmian społecznych*, Kraków: Wydawnictwo ZNAK 2005, s. 99-100.

⁸² A. GRYBOSIOWA, *Modern Polish?*, „Poradnik Językowy” 2000, z. 8, s. 70-73 lub wersja online: http://www.poradniajezykowa.us.edu.pl/artykuly/AG_modern.pdf [dostęp: 15 VII 2017].

- GOLKA M.: Cywilizacja. Europa. Globalizacja, Poznań: Wydawnictwo Fundacji Humaniora 1999.
- GRYBOSIOWA A.: Dynamika zmian językowych o podłożu kulturowym u progu XXI wieku (na materiale polskim), w: Z polskich studiów slawistycznych. Językoznawstwo, Seria 10: prace na XIII Międzynarodowy Kongres Slawistów w Lublanie 2003, red. J. Siatkowski, Warszawa: Komitet Słowianoznawstwa PAN 2002, online http://www.poradniajezykowa.us.edu.pl/artykuly/AG_dynamika.pdf [dostęp: 15 VII 2017].
- GRYBOSIOWA A.: Modern Polish?, „Poradnik Językowy” 2000, z. 8, s. 70-73, wersja online: http://www.poradniajezykowa.us.edu.pl/artykuly/AG_modern.pdf [dostęp: 15 VII 2017].
- GRZEGORCZYKOWA R.: Jak rozumieć kreatywny charakter języka, w: Kreowanie świata w tekstach, red. A.M. Lewicki, R. Tokarski, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej 1995, s. 13-24.
- JAN PAWEŁ II: Sprawiedliwość każdego człowieka źródłem pokoju wszystkich. Oredzie na XXXI Światowy Dzień Pokoju, „L'Osservatore Romano” 1998 (wyd. polskie), nr 1, w wersji online https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/.../pokoj1998_08_121997.html [dostęp: 27 XII 2017].
- KLACZYŃSKA A.: Poza strukturalizm. Hybrydy leksykalne w świetle gramatyki kognitywnej, „Investigationes Linguisticae” 2017, v. 34, s. 124-142.
- KOŁODKO G.W.: Polska z globalizacją w tle. Instytucjonalne i polityczne aspekty rozwoju gospodarczego, Toruń: Dom Organizatora 2007.
- KOŁODZIEJEK E.: Festiwal radosnych zakupów – moda językowa na tle współczesnych zmian kulturowych, w: W kręgu polszczyzny dawnej i współczesnej. Księga ofiarowana dr. hab. Kazimierzowi Długoszowi, profesorowi Uniwersytetu Szczecińskiego, red. E. Kołodziejek, Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2006, online: <http://www.ewa.kolodziejek.pl/pdf/moda.jezykowa.pdf> [dostęp: 15 VII 2017].
- KORCZ P., MATULEWSKI M.: Wpływ globalizacji na powstawanie polsko-angielskiego pidżynu zawodowego, „Język. Komunikacja. Informacja”/„Language. Communication. Information” 2006, nr 1, s. 77-90.
- KORTAS J.: Hybrydy leksykalne we współczesnej polszczyźnie: próba kategoryzacji, „Prace Językoznawcze” 2003, z. 5, s. 99-115.
- KRANZ-SZUREK M.: Kultura lokalna a globalizacja kulturowa – próba oceny zjawiska, „Roczniki Nauk Społecznych” 4(40) (2012), nr 2, s. 11-35.
- KUĆ J.: Nowe profesjolektalne słownictwo polskie (na przykładzie języka zawodowego menedżerów i trenerów), w: Vidy jazyka a jazykovedy. Venovanú životnému jubileu doc. PhDr. Milošavy Sokolovej, red. M. Ološtiak, M. Ivanová, D. Slančová, Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity 2011, s. 348-360.
- LIGARA B.: Galicyzmy leksykalne w listach Zygmunta Krasieńskiego na tle wpływów francuskich w polszczyźnie XIX wieku (Studium bilingwizmu polsko-francuskiego), Kraków: Nakładem Uniwersytetu Jagiellońskiego 1987.
- MAŃCZAK-WOHLFELD E.: Najstarsze zapożyczenia angielskie w polszczyźnie, „Język Polski” 67 (1987), z. 1-2, s. 25-31.
- MAŃCZAK-WOHLFELD E.: Angielsko-polskie kontakty językowe, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego 2006.
- MATERNIK E.: Polsko-angielski pidgin w dziedzinie logistyki, w: Studia nad językiem, informacją i komunikacją, red. W. Krzemińska i P. Nowak, Poznań: Wydawnictwo SORUS 2003, s. 155-171.
- MĘKARSKA A.: Modowe freaki i backpackerzy – czyli najnowsze anglicyzmy na polskich blogach, <http://logic.amu.edu.pl/images/5/5c/M%C4%99karska.pdf> [dostęp: 15 VII 2017].
- MIODEK J.: Awatar i update’owanie, czyli rzeczywistość elektroniczna w codziennym komunikacyjnym obcowaniu, „Język Polski” 93 (2013), z. 5, s. 353-355.
- NOBIS A.: Czy globalizacja istnieje?, „Kultura – Historia – Globalizacja” 2014, nr 15, s. 167-186.

- NOWOWIEJSKI B.: Zapożyczenia leksykalne z języka niemieckiego w polszczyźnie XIX wieku: na materiale czasopism, (seria: Rozprawy Uniwersytetu Warszawskiego, 445), Białystok: Dział Wydawnictw Filii UW w Białymstoku 1996.
- NOWOWIEJSKI B.: Z zagadnień kontaktów językowych, Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku 2010.
- OŻÓG K.: Polszczyzna przełomu XX i XXI wieku: wybrane zagadnienia, Rzeszów: OTWARTY ROZDZIAŁ 2001, s. 21-31.
- OŻÓG K.: Zmiany we współczesnym języku polskim i ich kulturowe uwarunkowania, w: Język a Kultura, t. 20: Tom jubileuszowy, red. A. Dąbrowska, A. Nowakowska, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego 2008, s. 59-79.
- OŻÓG K.: Polszczyzna pierwszej dekady XXI w. – próba uchwycenia najważniejszych zjawisk, w: Polszczyzna mówiona ogólna i regionalna. Materiały ogólnopolskiej konferencji naukowej, Kraków, 25-26 września 2008 r., red. M. Rak, B. Duraj, (seria: Biblioteka „LingVariów”, t. 5), Kraków: Księgarnia Akademicka 2009, s. 21-31.
- Polszczyzna płata nam figle. Poradnik językowy dla każdego, red. J. Podracki, Warszawa: Medium 1993.
- PĘDRAK A.: Język polskich zbiorowości emigracyjnych w Wielkiej Brytanii i Irlandii – procesy adaptacji i derywacji, „Acta Universitatis Lodzianis. Folia Linguistica” 2017, z. 51/1, s. 77-91.
- PRZYBYLSKA R.: O najnowszym języku polskim, „Polonistyka” 2002, nr 9, s. 516-520.
- SĘKOWSKA E.: Język zbiorowości polonijnych w krajach anglojęzycznych: zagadnienia leksykalno-słotwórcze, (seria: Rozprawy Uniwersytetu Warszawskiego, 426), Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 1994
- SYMONIDES J.: Państwo w procesie globalizacji, w: Państwo w teorii i praktyce stosunków międzynarodowych, red. M. Sułek, J. Symonides, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 2009, s. 157-172.
- STRAWIŃSKA A.B.: Globalizacja i jej wpływ na zachowania językowe współczesnych Polaków. „Pogranicze. Studia społeczne” 2018 (w druku).
- REJAKOWA B.: Kulturowe aspekty języka mody, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej 2010.
- RIZER G.: McDonaldyzacja społeczeństwa, tłum. L. Stawowy, Poznań: Wydawnictwo MUZA S.A. 1999.
- Słownik wyrazów obcych, red. J. Tokarski, Warszawa: PWN 1980.
- SĘKOWSKA E.: Język zbiorowości polonijnych w krajach anglojęzycznych: zagadnienia leksykalno-słotwórcze, (seria: Rozprawy Uniwersytetu Warszawskiego, 426), Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 1994.
- SKOCZYŃSKI J.: Kultura, w: Słownik społeczny, red. B. Szlachta, Kraków 2004, Wydawnictwo WAM.
- SOBOL R.: Ignacy Krasicki w walce o język narodowy, „Zeszyty Wrocławskie” 6 (1952), nr 2, s. 75-108.
- SZPUNAR M.: Globalizacja – ziszczenie wizji McLuhana, „Problemy globalizacji i regionalizacji” 2006, cz. 1, z. 8, s. 171-182.
- SZTOMPKA P.: Socjologia. Analiza społeczeństwa, Kraków: Wydawnictwo ZNAK 2002.
- SZTOMPKA P.: Socjologia zmian społecznych, Kraków: Wydawnictwo ZNAK 2005.
- Uniwersalny słownik języka polskiego, red. S. Dubisz, t. 1-6, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2003.
- WALAS-TRĘBACZ J.: Zarządzanie dynamiczne jako współczesna filozofia zarządzania przedsiębiorstwem w procesie globalizacji, w: Globalne i regionalne wyzwania restrukturyzacji przedsiębiorstw i gospodarek, red. R. Borowiecki, M. Dziura, Kraków: Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego 2017, s. 343-365.

- WALCZAK B.: Rozwój zasobu leksykalnego polszczyzny w XX wieku, w: *Polszczyzna XX wieku. Ewolucja i perspektywy rozwoju*, S. Dubisz, S. Gajda, Warszawa: Wydawnictwo ELIPSA 2001, s. 141-153.
- WALCZAK B.: Zapożyczenia leksykalne: teoria i metodologia badań, w: *Polszczyzna północno-wschodnia 2*, red. B. Nowowiejski, Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku 1999, s. 69-107.
- WALCZAK B.: Język polski na Zachodzie, w: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej 2001.
- WALCZAK-DURAJ D.: *Podstawy współczesnej socjologii*, Pabianice: Omega-Praxis 2006.
- WASZAKOWA K.: *Polszczyzna przełomu XX i XXI wieku: dynamika procesów sprzyjających internacjonalizacji*, „Исследования по славянским языкам” 16 (1) 2011, s. 125-142, <http://www.polon.uw.edu.pl/documents/9763960/10288234/waszak1.pdf> [dostęp: 15 VII 2017].
- WASZAKOWA K.: *Przejawy internacjonalizacji w słowotwórstwie współczesnej polszczyzny*, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 2005.
- WEINREICH U.: *Languages in contact. Findings and problems*, Paris: Walter de Gruyter 1968.
- Wielki słownik poprawnej polszczyzny, red. A. Markowski, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2004.
- WITASZEK-SAMBORSKA M.: *Wyrazy obcego pochodzenia we współczesnej polszczyźnie. Na podstawie słowników frekwencyjnych*, Poznań: Wydawnictwo NAKOM 1992.

STRONY INTERNETOWE

- https://pl.wikipedia.org/wiki/Zapo%C5%BCyczenia_j%C4%99zykoweglobalizacja [dostęp: 15 VII 2017].
- <https://pl.wiktionary.org/wiki/globalizacja> [dostęp: 14 XII 2017].
- http://www.edupedia.pl/words/index/show/528140_sownik_wiedzy_o_literaturze-hybridy_zykowe.html [dostęp: 15 VII 2017].
- <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,404430,prof-pisarek-o-chwastach-i-kwiatkach-jezyka-w-polskich-mediach.html> [dostęp: 15 VII 2017].
- www.polishexpress.co.uk/brejkancie-czyli-ponglis-jak-polacy-mowia-po-angielsku [dostęp: 29 XI 2017].
- ⟨Londyn – współczesna wieża Babel Ponglish, czyli brejka wszystkie rule cz.2⟩, <https://www.abctlumaczenia.eu/ponglis-czyli-brejka-wszystkie-rule-cz-2/> [dostęp: 29 XI 2017].
- https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/.../pokoj1998_08_121997.html, [dostęp: 27 XII 2017].
- www.ponglish.org/2010-09-16-d.html [dostęp: 29 XII 2017].
- ponglis.blox.pl [dostęp: 29 XII 2017].
- joemonster.org/art/11911 [dostęp: 29 XI 2017].

UWAGI O KONDYCJI DWUDZIESTOPIERWSZOWIECZNEJ POLSZCZYZNY Z PERSPEKTYWY PROCESÓW GLOBALIZACYJNYCH

Streszczenie

Celem, jaki sobie wyznaczyłam, jest nie tyle próba syntetycznego opisu podstawowych kierunków transformacji współczesnej polszczyzny zaistniałych w wyniku procesu globalizacji, ile wskazanie najistotniejszych skutków amerykanizacji języka polskiego w XXI wieku. Generalizując, namacalnym efektem globalizacji na gruncie języka polskiego jest z jednej strony przejmowanie anglo-amerykańskich leksemów, frazeologizmów czy nierodzimego prepozycyjnego szyku

wyrazów w zdaniu (typu *sport telegram*, *play lista*, *radio reklama*). Z drugiej zaś adaptacja zaanektowanych anglo-amerykańskich wyrazów o zasięgu międzynarodowym (ang. *roaming* – pol. *roamingowy*, ang. SMS – pol. *esemesik*, *esemesek*, *esemeśnik*, *esemesiara*) oraz zwiększenie zakresu i liczby compositów w wyniku słowotwórczej adaptacji zapożyczeń seryjnych i tworzenia na ich wzór kolejnych struktur (np. derywaty z członem *cyber-*, *e-*, *euro-*, *seks-*, *narko-*). Autorzy kanonicznych opracowań językoznawczych za najważniejsze przyczyny przejmowania pożyczek z języka angielskiego w odmianie amerykańskiej przez użytkowników współczesnej polszczyzny uznają: wygodę, częstotliwość występowania i używania anglo-amerykanizmów, konieczność nazywania nowych desygnatów i pojęć, dominację języka angielskiego w biznesie oraz prestiż angielszczyzny. Prognozowane skutki amerykanizacji polszczyzny to: moda na pożyczki angielskie, postrzeganie świata oczami Amerykanina i przejmowanie amerykańskich znaków kulturowych, karnawalizacja kultury oraz Ponglish (P. KORCZ, M. MATULEWSKI, *Wpływ globalizacji na powstanie polsko-angielskiego pidżynu zawodowego*, „Język. Komunikacja. Informacja” 2006, nr 1, s. 83-84).

Słowa kluczowe: globalizacja; karnawalizacja kultury; konsumeryzm; moda językowa; amerykanizacja polszczyzny; anglicyzm; modern Polish.

SOME THOUGHTS ON THE CONDITION OF POLISH LANGUAGE IN THE 21ST CENTURY FROM THE PERSPECTIVE OF GLOBALISATION

S u m m a r y

My goal in writing this article is not so much to provide a synthetic description of the basic directions of transformation of modern Polish brought on by globalisation, but to indicate the most important effects of the Americanisation of Polish in the 21st century. In general, one tangible effect of globalisation on the Polish language is on one hand to the borrowing of Anglo-American lexemes, phrases, or word order (e.g. *sport telegram*, *play lista*, *radio reklama*). On the other hand there is the adaptation of internationally used Anglo-American terms (e.g. *roaming* – pol. *roamingowy*, *SMS* – pol. *esemesik*, *esemesek*, *esemeśnik*, *esemesiara*), as well as increasing the range and number of composite words by creating new structures based on borrowed words (e.g. derivatives with the prefix *cyber-*, *e-*, *euro-*, *sex-*, *narco-*). The authors of the canon linguistic works see the most important causes of borrowing from American English into Polish in: comfort, frequency of occurrence and use of Anglo-American vocabulary, the need to name new designates and terms, the dominance of English in business and its prestige. The predicted effects of the Americanisation of Polish include: a fashion for such borrowings, adaptation of an American point of view and cultural signifiers, carnivalisation of culture and “Ponglish” (P. KORCZ, M. MATULEWSKI, “Wpływ globalizacji na powstanie polsko-angielskiego pidżynu zawodowego,” *Język. Komunikacja. Informacja* 2006, no. 1, pp. 83-84).

Key words: globalisation; carnivalisation of culture; consumerism; linguistic fashion; Americanisation of Polish; Anglicism; modern Polish.